

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Directie Begrotingszaken

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk

2016-0000053361

Uw brief (kenmerk)

Datum 27 mei 2016
Betreft Voorjaarsnota 2016

1. Inleiding

De Voorjaarsnota 2016 is de eerste rapportage van het kabinet over de uitvoering van de begroting 2016. Hierin geeft het kabinet een overzicht van de wijzigingen voor het begrotingsjaar 2016 ten opzichte van Miljoenennota 2016. Deze bijstellingen zijn gebaseerd op nieuwe macro-economische ramingen uit het Centraal Economisch Plan (CEP) 2016 van het Centraal Planbureau (CPB) en inzichten over de begrotingsuitvoering.

De uitvoering van de begroting 2016 kent meevallers, tegenvallers en beleidsmatige mutaties. De budgettaire problematiek is, vooral als gevolg van de ontwikkeling van de ruilvoet en migratie, ingepast op de departementale begrotingen en daarnaast is er ruimte gevonden voor noodzakelijke intensiveringen. Het kabinet houdt de begroting op orde.

Het EMU-saldo 2016 komt naar verwachting uit op een tekort van -1,4 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Dit is een verbetering met 0,1 procent van het bbp ten opzichte van de raming bij Miljoenennota 2016. De EMU-schuld 2016 komt naar verwachting uit op 64,4 procent bbp.

Deze Voorjaarsnota is als volgt opgebouwd: paragraaf 2 gaat in op het economisch beeld voor dit jaar. Vervolgens gaat paragraaf 3 in op de uitgavenzijde van de begroting en kijkt paragraaf 4 naar de inkomstenkant. Dit resulteert in paragraaf 5 in het EMU-saldo en de EMU-schuld voor 2016. In die paragraaf worden het EMU-saldo en de EMU-schuld ook vergeleken ten opzichte van andere landen in de Eurozone.

Bijlage 1 presenteert de budgettaire kerngegevens. Bijlage 2 bevat de verticale toelichting op de individuele begrotingshoofdstukken.

2. Economisch beeld

Het economisch beeld voor 2016 is in de Voorjaarsnota 2016 op hoofdlijnen hetzelfde als in de Miljoenennota 2016. De economische groei wordt gedragen door zowel de binnenlandse bestedingen als de uitvoer. De economische groei voor 2016 tussen MEV 2016 en CEP 2016 is weliswaar neerwaarts bijgesteld, maar dit

hangt bijna voor de helft samen met de geraamde verlaging van de gasproductie. Dit heeft ook zijn weerslag op de gasuitvoer.

Directie Begrotingszaken

Onderliggend blijven de consumptie van huishoudens en de investeringen groeien. De aantrekkende werkgelegenheid, de lastenverlichting op arbeid en reële loonstijgingen ondersteunen de consumptiegroei, terwijl de verbeterende toestand op de huizenmarkt en de hogere bezettingsgraad de investeringen stimuleren. De werkloosheid daalt gestaag door banengroei, terwijl meer mensen beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. Elke raming is met onzekerheid omgeven. Het CPB noemt risico's in de wereldeconomie als bronnen van onzekerheid. Zo kan volgens het CPB de groei in de opkomende economieën tegenvallen en is er sprake van onzekerheid op financiële markten.

Ons kenmerk
2016-0000053361

De macro-economische ramingen van het CPB beïnvloeden zowel de inkomsten als de uitgaven van het Rijk. Tabel 1 toont de kerngrootheden uit de ramingen van het CPB.

Tabel 1: Macro-economische ramingen voor 2016

	MN 2016	VJN 2016
Economische groei (volumemutatie bbb)	2,4	1,8
Inflatie (hicp)	1,1	0,3
Werkloze beroepsbevolking (niveau in % beroepsbevolking)	6,7	6,5
Contractloon marktsector	1,4	1,5
Consumptie huishoudens	1,9	1,6
Investeringen (inclusief voorraden)	6,0	6,0
Uitvoer van goederen en diensten	5,1	3,6
Relevante wereldhandel	5,4	3,8
Lange rente (% , niveau)	0,9	0,6
Olieprijs (niveau in dollars per vat)	60,1	31,7
Eurokoers (dollar per euro)	1,09	1,09

Bron: CPB MEV 2016 en CEP 2016

3. Uitgaven

Tabel 2 laat zien dat het totaal kader sluit in 2016 waarbij compensatie over de dealkaders heeft plaatsgevonden. Bij de doorrekening van het CEP bleek door de ruilvoet een forse nominale tegenvaller onder alle drie de dealkaders. Zie box 1 voor een uitleg van het begrip ruilvoet. Daarnaast zijn er extra uitgaven op het gebied van migratie. Beiden zijn vooral opgevangen door middel van de inzet van meevallers en ramingsbijstellingen.

De indirecte effecten voor 2016 van de verhoogde asielinstream zijn in deze Voorjaarsnota verwerkt. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om kosten voor de leerlingenraming, huurtoeslag en bijstand. Daarnaast heeft het kabinet extra middelen vrijgemaakt voor opvang in de regio. Tot slot heeft het kabinet op 28 april 2016 een uitwerkingsakkoord gesloten met de medeoverheden, waarmee invulling is geven aan het bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom van november 2015. In dit akkoord worden middelen beschikbaar gesteld om de effecten voor gemeenten van de hogere asielinstream in 2015 en 2016 op te kunnen vangen. De effecten hiervan op de verschillende begrotingen zijn in deze Voorjaarsnota terug te vinden.

De mutaties per dealkader worden in deze paragraaf verder toegelicht. In bijlage 2 en in de suppletore begrotingen worden de mutaties in meer detail toegelicht ten opzichte van Miljoenennota 2016.

Tabel 2: Toetsing totaal kader

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2016
Miljoenennota 2016	0,0
Voorjaarsnota 2016	0,0
Kader RBG-eng Miljoenennota 2016	1,3
Besluitvorming Voorjaarsnota	-0,1
Kader RBG-eng Voorjaarsnota 2016*	1,3
Kader SZA Miljoenennota 2016	-0,6
Besluitvorming Voorjaarsnota	0,1
Kader SZA Voorjaarsnota 2016	-0,5
Kader zorg Miljoenennota 2016	-0,7
Besluitvorming Voorjaarsnota	-0,1
Kader zorg Voorjaarsnota 2016	-0,8

*Wegens afronding wijkt de som der delen af van het totaal

Box 1: Ruilvoet

Het Nederlandse begrotingsbeleid gebruikt uitgavenkaders. Het kader is een maximum: het kabinet mag niet meer uitgeven dan het kader. Bij het Regeerakkoord wordt het uitgavenkader voor elk jaar vastgesteld voor de gehele kabinetsperiode. Jaarlijks wordt het uitgavenplafond aangepast voor de (geraamde) inflatie. Hierdoor blijven de collectieve uitgaven – gecorrigeerd voor de inflatie - gelijk.

De uitgaven van de overheid zoals die op de begrotingen van de departementen staan, worden ook elk jaar aangepast voor de prijsontwikkeling. Dat gebeurt echter niet met de algemene prijsontwikkeling maar met de loon- en prijsontwikkeling die het CPB raamt voor dat departement.

De prijsontwikkeling van de overheidsuitgaven ten opzichte van de algemene prijsontwikkeling wordt de ruilvoet genoemd.

Omdat het kader anders wordt geïndexeerd dan de uitgaven op de begrotingen, kunnen gedurende de kabinetsperiode verschillen ontstaan tussen de groei van het kader en uitgavengroei. Dat kan positief of negatief uitpakken. Er kan een tegenvaller ontstaan als de indexatie van het kader lager uitvalt dan verwacht tijdens het Regeerakkoord. Er kan ook een tegenvaller ontstaan als de indexatie van de begrotingen hoger uitvalt dan verwacht.

Beide effecten zien we dit jaar. In de laatste raming van het CPB is de inflatie lager dan eerder verwacht. Hierdoor wordt het uitgavenkader verlaagd en mag de overheid minder uitgeven. Tegelijkertijd stijgen de lonen in de marksector, en daardoor ook bij de overheid, in 2017 juist meer dan verwacht bij Regeerakkoord, waardoor de uitgaven van de overheid stijgen. Deze twee effecten samen leiden tot de huidige ruilvoettegenvaller.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2016-0000053361

Kader Rijksbegroting in enge zin (RBG-eng)

Directie Begrotingszaken

Tabel 3: Kadertoets RBG-eng

Ons kenmerk
2016-0000053361

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2016
Miljoenennota 2016	1,3
<i>Macro-economische mutaties</i>	
Ruilvoet	0,5
Winstafdracht DNB	0,2
Dividenden staatsdeelnemingen	-0,3
Overig	-0,1
<i>Beleidsmutaties</i>	
EU-afdrachten	-0,5
Grote schikkingen	-0,3
Leerlingen- en studentenaantallen en studiefinanciering	0,1
Asielproblematiek PO en VO	0,1
Rente studiefinanciering	0,1
Huurtoeslag	0,2
HGIS	0,2
Migratie	0,8
Inzet asielreserve	-0,2
Nationale politie	0,2
Herstellpremie ABP	0,1
Kasschuiven	0,1
In=uit taakstelling	-0,9
Overig	-0,3
Voorjaarsnota 2016	1,3

Macro-economische mutaties

Ten opzichte van de verwachting ten tijde van de Miljoenennota 2016 daalt de loonbijstelling en prijsbijstelling van de uitgaven onder het kader RBG in enge zin. Tegelijkertijd daalt het kader zelf doordat het wordt aangepast met de prijs Nationale Bestedingen (pNB) die gedaald is ten opzichte van de verwachting van de Miljoenennota 2016. Per saldo is hierdoor in tabel 3 een ruilvoettegenvaller zichtbaar.

DNB treft een voorziening van jaarlijks 0,5 miljard euro voor de risico's van kwantitatieve verruiming. Hiervan is 0,2 miljard kaderrelevant. Het vormen van deze voorziening gaat ten koste van de winst van DNB en daarmee ten laste van de winstafdracht aan de Staat. Hierdoor is er een tegenvaller op het kaderrelevante deel van de winstafdracht. Deze voorziening wordt verder toegelicht in de kamerbrief Voorziening DNB¹. Verder waren de dividenden van staatsbedrijven hoger dan verwacht.

¹ Kamerstuk II, 2015-2016, [32 013, nr. 124](#)

Beleidsmatige en overige mutaties

Als onderdeel van de beleidsmatige en overige mutaties worden de EU-afdrachten weergegeven in tabel 3. Vanwege de vertraagde aanneming van de achtste aanvullende begroting in 2015, zijn de restituties verbonden aan deze aanvullende begroting verwerkt in de raming van de Nederlandse afdrachten aan de Europese Unie in het jaar 2016. Het betreft de tweede terugbetaling van de nacalculatie uit 2014, de restitutie van de nacalculatie van de BTW- en BNI-grondslagen in 2015, de restitutie op de invoerrechten en de terugbetaling van de hogere overige inkomsten. Daarnaast is sprake van een aanvullende meevaller als gevolg van het surplus over de EU-begroting 2015.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2016-0000053361

In de zaak met het telecombedrijf Vimpelcom is er in 2016 een schikking getroffen van 358 miljoen euro. Ten opzichte van de raming voor grote schikkingen is 258 miljoen euro meer ontvangen.

Uit de jaarlijkse actualisatie van de referentieraming leerlingen- en studentenaantallen blijkt dat het aantal leerlingen en studenten hoger is dan bij afgelopen Miljoenennota. Hierachter gaan verschillende bewegingen schuil zoals een stijging van het aantal leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs als gevolg van de toegenomen migratie en hogere aantallen internationale studenten in het wetenschappelijk onderwijs. Verder laat ook de raming studiefinanciering voor 2016 een tegenvaller zien ten opzichte van afgelopen Miljoenennota.

Bij de huurtoeslag is er sprake van een tegenvaller vanwege het hoger aantal aanvragen dan geraamd. Dit komt onder meer door de instroom van vergunninghouders door de verhoogde asielinstroom en een lager niet-gebruik.

De beleidsmatige mutaties op het HGIS-budget bestaan onder andere uit intensiveringen in opvang in de regio. Deze intensiveringen omvatten de uitvoering van het Turkey Refugee Fund (TRF1) en opvang in de regio Syrië.

Bij Najaarsnota is de asielraming voor 2016 aangepast naar 58.000. Tegelijkertijd is er een bestuursakkoord afgesloten met medeoverheden. De budgettaire effecten van beide zijn in deze Voorjaarsnota verwerkt. Daarnaast zijn er extra middelen vrijgemaakt voor kosten die samenhangen met de verhoogde asielinstroom, zoals voor COA, IND, Nidos.

Voor de dekking van (een deel van) de kosten van de hogere asielinstroom worden de beschikbare middelen in de asielreserve ingezet.

De Nationale Politie krijgt er 188 miljoen euro bij in 2016. Daarvan is 49 miljoen euro bedoeld voor extra politie-inzet in verband met de asielinstroom. De overige 139 miljoen was al in november 2015 bekend gemaakt en is bestemd voor de cao van politiemensen, de versterking van de opsporingscapaciteit en aanpakken van tekorten bij de politie. Meerjarige mutaties ten behoeve van de organisaties uit de strafrechtketen (NP, OM en RR) zullen worden verwerkt bij de ontwerp-begroting 2017.

Het ABP heeft besloten tot een herstelopslag van 1% per 1 april 2016. De daarbij horende stijging van de werkgeverslasten wordt voor een deel van de kosten in 2016 vergoed door een eenmalige verhoging van de loonbijstelling. De loon- en

prijsbijstelling tranche 2016 is volledig uitgekeerd naar de departementale begroting. Ook is in totaal 400 miljoen euro overgemaakt naar de begrotingen ter dekking van het bovensectorale loonruimteakkoord.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2016-0000053361

Verschillende kasschuiven dragen bij aan het budgettaire beeld. Hierbij gaat het onder andere om kasschuiven bij OCW, Defensie en HGIS. In onderstaande tabel zijn de grootste kasschuiven uitgesplitst weergegeven.

Tabel 4: Kasschuiven RBG-eng

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2016
Kasschuif OV-studentenkaart	0,2
Kasschuif investeringen Defensie	-0,2
Kasschuif Wereldbank (HGIS)	0,2
Overige kasschuiven	-0,1
Totaal	0,1

De eindejaarsmarges worden uitgekeerd naar de departementen. Departementen kunnen een deel van de onbestede middelen in 2015 met behulp van de eindejaarsmarge doorschuiven naar 2016 (HGIS middelen kunnen worden doorgeschoven naar de drie opvolgende jaren). Als tegenhanger van de uitgekeerde eindejaarsmarges is de in=uit-taakstelling op de aanvullende post ingeboekt, onder de veronderstelling dat departementen ieder jaar een soortgelijk bedrag doorschuiven met behulp van de eindejaarsmarge. Hierdoor leidt het uitkeren van de eindejaarsmarges niet tot problematiek onder het kader in het voorjaar terwijl gedurende de uitvoering van het jaar budget vrijvalt door onderuitputting. Op basis van verwachte onderuitputting voor 2016 is de in=uit-taakstelling daarnaast opgehoogd. De in=uit-taakstelling zal gedurende de uitvoering van begrotingsjaar 2016 worden ingevuld met onderuitputting.

Tot slot is het grootste onderdeel van de post overig de inzet van de eindejaarsmarge als dekking op de verschillende begrotingen.

Kader Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt (SZA)

Tabel 5: Kadertoets SZA

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2016
Miljoenennota 2016	-0,6
Ruilvoet	0,6
Werkloosheidsuitgaven	-0,6
AOW	0,1
Arbeidsongeschiktheid	-0,1
Verhoging Maatschappelijke Begeleiding	0,1
Participatiebudget	0,1
Kaseffect WW	-0,1
Voorjaarsnota 2016	-0,5

Ten opzichte van de Miljoenennota vermindert de onderschrijding van het kader SZA met 100 miljoen euro. Er is een ruilvoettegenvaller, doordat de prijs Nationale Bestedingen neerwaarts is bijgesteld. Daar tegenover staat een

neerwaartse bijstelling van de werkloosheidsuitgaven. Dit is het saldo van een meevaller door lagere werkloosheid en een tegenvaller op de bijstand als gevolg van de hogere asielinstroom.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2016-0000053361

De raming van de uitgaven aan de AOW is opwaarts bijgesteld als gevolg van de nieuwe CBS-bevolkingsprognose. Het aantal mensen met een AOW-uitkering stijgt als gevolg van de gestegen levensverwachting. Daarnaast hebben meer mensen recht op een hogere onvolledige AOW-uitkering dan eerder verwacht. Uit uitvoeringsinformatie van het UWV blijkt dat het aantal mensen dat recht heeft op een arbeidsongeschiktheidsuitkering lager is dan eerder gedacht.

In het bestuursakkoord met gemeenten van afgelopen najaar is onder andere een verhoging van het budget voor maatschappelijke begeleiding afgesproken. Daarnaast is in het uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom van dit voorjaar afgesproken dat het Rijk voor het participatiebudget voor gemeenten additionele middelen beschikbaar stelt. Gemeenten kunnen met deze middelen vergunninghouders helpen bij het vinden van werk. Ten slotte treedt als gevolg van het later uitbetalen van de WW een besparing op.

Budgettair Kader Zorg (BKZ)

Tabel 6: Kadertoets BKZ

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2016
Miljoenennota 2016	-0,7
Ruilvoet	0,3
Groeiruimte cure	-0,5
Besluitvorming overschrijdingen MSZ 2012 en 2013	-0,1
Erasmus MC	0,1
Kasschuif MSZ	-0,1
Overig	0,2
Voorjaarsnota 2016	-0,8

Ten opzichte van de Miljoenennota 2016 kent het BKZ een additionele onderschrijding van 0,1 miljard euro. Deze onderschrijding is het saldo van een ruilvoettegenvaller en diverse ramingbijstellingen en mee- en tegenvallers.

In de verschillende zorgakkoorden zijn afspraken gemaakt over de toegestane groei in die sectoren. Deze vallen lager uit dan de oorspronkelijk beschikbaar gestelde middelen.

Naar aanleiding van bestuurlijk overleg met partijen van het bestuurlijk Hoofdlijnenakkoord Medisch-specialistische zorg is in verband met de geconstateerde overschrijdingen in 2012 70 miljoen euro in mindering gebracht op het beschikbare macrokader MSZ 2016.

In een bindend advies is de schadevergoeding die VWS aan Erasmus MC moet betalen vanwege het niet nakomen van twee toezeggingen uit 2009 vastgesteld op 235,9 miljoen euro (per ultimo 2014). VWS betaalt het Erasmus MC in 2016 een bedrag van 85 miljoen euro

Daarnaast heeft er een kasschuif plaatsgevonden om in 2016 niet benodigde middelen voor de overgang naar integrale tarieven toe te voegen aan het mbi-kader MSZ in latere jaren.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2016-0000053361

Tot slot hebben er zich diverse mee- en tegenvallers voorgedaan als gevolg van de actualisatie op basis van de voorlopige realisatiecijfers van de het Zorginstituut Nederland (ZiNI) en is besloten tot enkele intensiveringingen voor onder andere de aanpak verwarde personen (15 miljoen euro) en de sectorale pensioensregeling UMC's (17 miljoen euro).

4. Inkomsten

De raming van de belasting- en premieontvangsten 2016 is ten opzichte van de stand Miljoenennota 2016 per saldo met 1,0 miljard euro opwaarts bijgesteld.

Tabel 7: Belasting- en premieontvangsten 2016 op EMU-basis

(in miljarden euro)	Stand MN 2016	Stand VJN 2016	Mutatie
Belastingen en premies volksverzekeringen	190,7	192,0	1,3
wv. belastingen	148,4	149,8	1,4
wv. premies volksverzekeringen	42,3	42,2	-0,1
Premies werknemersverzekeringen	57,1	56,9	-0,3
Totaal	247,8	248,9	1,0

Tabel 8 geeft een uitsplitsing van de oorsprong van de bijstelling van de raming. De endogene ontwikkeling, dat is de ontwikkeling van de inkomsten gerelateerd aan de economische ontwikkeling, zorgt voor 1,2 miljard euro hogere ontvangsten. Deze bijstelling volgt uit de doorwerking van de in 2015 gerealiseerde kasontvangsten, het economisch beeld op basis van het CEP 2016 en de gerealiseerde kasontvangsten tot en met de maand april. Deze meevaller van 1,2 miljard euro betreft vooral de positieve ramingsbijstellingen van de ontvangsten uit de loon- en inkomensheffing (1,0 miljard euro), de vennootschapsbelasting (0,4 miljard euro), de overdrachtsbelasting (0,2 miljard euro) en de accijnzen (0,1 miljard euro). Hier tegenover staat een neerwaartse bijstelling van de btw-ontvangsten van 0,5 miljard euro.

Tabel 8: Overzicht mutaties van de inkomsten sinds Miljoenennota 2016

(in miljarden euro)	Ontvangsten
Stand Miljoenennota 2016	247,8
Mutatie	1,0
wv. endogene groei	1,2
wv. Beleidsmaatregelen	-0,2
Stand Voorjaarsnota 2016	248,9

De meevallers volgen vrijwel volledig uit de doorwerking van de gerealiseerde ontvangsten over 2015. De gerealiseerde ontvangsten over 2015 kwamen flink hoger uit dan bij Miljoenennota 2016 nog werd verwacht. De gerealiseerde ontvangsten over het eerste kwartaal 2016 bevestigen dit beeld. Het economisch

beeld uit het CEP2016 heeft slechts geleid tot beperkte aanpassingen in de raming van de ontvangsten van deze belastingsoorten. De meevaller bij de vpb is overigens een saldo van fors neerwaarts bijgestelde vpb-ontvangsten uit de gaswinning en een forse meevaller bij de overige sectoren van het bedrijfsleven.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2016-0000053361

Het CEP 2016-beeld leidt wel tot een negatieve ramingsbijstelling bij de btw-ontvangsten in 2016 van 0,5 miljard euro. Dit is met name het gevolg van een negatieve bijstelling van de ontwikkeling van de consumptie van huishoudens.

Beleidsmaatregelen na de Miljoenennota 2016 zorgen ten slotte per saldo voor 0,2 miljard euro lagere ontvangsten. Dit betreft een saldo van plussen en minnen. Allereerst komt de gemiddelde nominale zorgpremie in 2016 lager uit dan bij Miljoenennota 2016 werd verwacht. Dit zorgt voor lagere ontvangsten uit de zorgpremies. Daarnaast leiden aanpassingen van het oorspronkelijke Belastingplan 2016 (opeenvolgende nota's van wijzigingen en een novelle) tot een per saldo opwaartse bijstelling van de belastingontvangsten. Het gaat daarbij onder andere om maatregelen in de energiebelasting, de verbruiksbelasting, de accijns op rooktabak en verschillende schuiven binnen de loon- en inkomensheffing.

5. EMU-saldo en EMU-schuld

EMU-saldo

Tabel 9 geeft de ontwikkeling van het EMU-saldo weer ten opzichte van de raming in Miljoenennota 2016.

Tabel 9: Verticale toelichting EMU-saldo

(in procenten bbp, + is verbetering saldo)	2016
EMU-saldo Miljoenennota 2016	-1,5
Uitgaven	
Uitgaven RBG-eng	0,1
Sociale zekerheid	0,1
Zorg	0,1
Rentelasten	0,1
Inkomsten	0,1
Gasbaten	-0,4
Overig	0,1
EMU-saldo Voorjaarsnota 2016	-1,4

Het EMU-saldo is licht verbeterd ten opzichte van de raming bij Miljoenennota 2016. Tegenover lagere aardgasbaten als gevolg van de productievermindering in het Groningenveld en de lagere marktprijs voor gas staat dat het EMU-saldo verbetert door het houden van de uitgavenkaders. Daarnaast vallen de rentelasten en de inkomsten mee.

Tot slot is er voor de aanpak van de aardbevingsproblematiek een meerjarenprogramma opgezet. In de jaren 2016 t/m 2024 is hiervoor 244,2 miljoen euro beschikbaar vanuit de gasbaten, waarvan 98,9 miljoen in 2016. Dit

geld zal in aanvulling op de 1,2 miljard uit het bestuurlijk akkoord worden ingezet voor Groningen samenhangend met aardbevingen.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2016-0000053361

EMU-schuld

De EMU-schuld komt dit jaar naar verwachting uit op 64,4 procent bbp. Dit is een verbetering van 1,8 procentpunt bbp ten opzichte van de raming uit de Miljoenennota 2016. Tabel 10 geeft de ontwikkeling van de geraamde EMU-schuld weer.

Tabel 10: Verticale toelichting EMU-schuld

(in procenten bbp)	2016
EMU-schuld Miljoenennota 2016	66,2
Doorwerking schuld 2015	-2,3
Noemereffect	0,5
Kastransverschillen	0,1
Renteswaps	-0,1
Overig	0,1
EMU-schuld Voorjaarsnota 2016	64,4

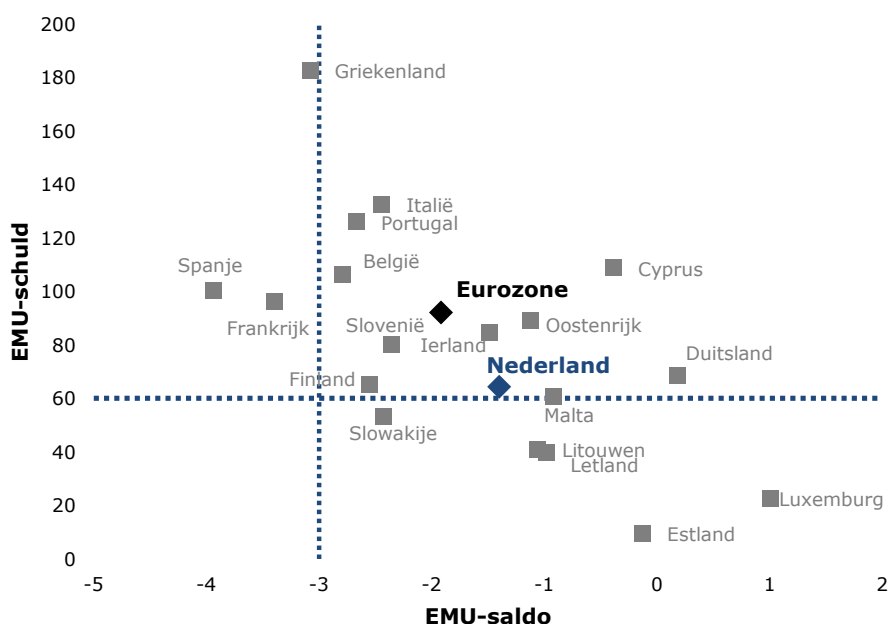
De realisatie van de overheidsschuld in 2015 werkt ook door in de raming van de overheidsschuld voor 2016. De overheidsschuld in 2015 is ongeveer 16 miljard euro lager uitgekomen dan verwacht bij Miljoenennota 2016.

Het noemereffect verhoogt juist de schuld in procenten van het bbp. Dit wordt veroorzaakt doordat de huidige raming van het bbp voor 2016 ongeveer 5 miljard euro lager ligt dan geraamd bij Miljoenennota 2016.

Verder leiden de kastransverschillen tot een licht hogere schuld terwijl de opbrengsten van het beëindigen van renteswaps juist een schuldverlagend effect hebben. De post 'overig' bevat onder andere de hogere studieleningen.

Voor Nederland is de preventieve arm van het Stabiliteits- en Groeipact van toepassing. Op basis van de cijfers uit het Stabiliteitsprogramma en de lenteraming van de Commissie is de Commissie van mening dat Nederland in 2016 "broadly compliant" is met de eisen van het Stabiliteits- en Groeipact. Het structureel saldo was bij de lenteraming geraamd op -1,5 procent bbp. Uitgaande van de output gap uit het CEP is het structureel saldo in deze Voorjaarsnota nu geraamd op -1,2 procent bbp. Het kabinet blijft zoals ook is vastgelegd in het regeerakkoord volledig geëngageerd aan de Europese begrotingsregels.

Figuur 1: EMU-saldo en EMU-schuld 2016 (eurozone, in percentage bbp)

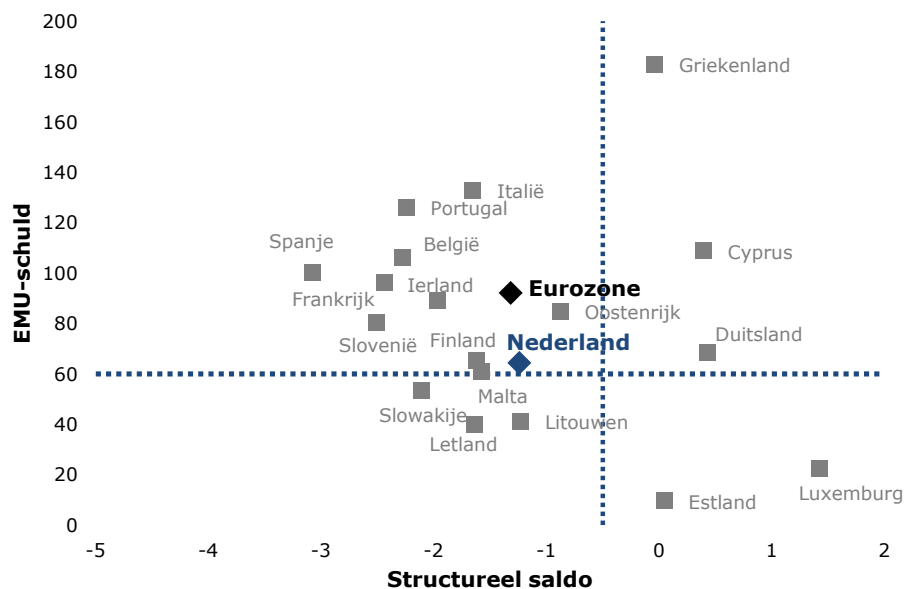
Bron: European Economic Forecast – Spring 2016 (Europese Commissie), met uitzondering van Nederland, waarvoor de ramingen uit de Voorjaarsnota zijn gebruikt.

Figuur 1 en 2 tonen dat het Nederlandse feitelijk en structureel saldo ongeveer gelijk zijn aan het gemiddelde in de Eurozone. Lidstaten die het Fiscal Compact hebben ondertekend, hebben zichzelf geëngageerd aan een minimaal streefcijfer voor het structureel saldo van -0,5 procent bbp om naar toe te werken. Indien er sprake is van schuldniveaus onder de 60% en lage lange termijn risico's voor houdbaarheid is dit minimale streefcijfer -1,0 procent bbp.

Figuur 2: Structureel saldo en EMU-schuld 2016 (eurozone, in percentage bbp)

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2016-0000053361

Bron: European Economic Forecast – Spring 2016 (Europese Commissie), met uitzondering van Nederland, waarvoor de ramingen uit de Voorjaarsnota zijn gebruikt.

Hoogachtend,

De Minister van Financiën,

J.R.V.A. Dijsselbloem

Bijlage 1: Budgettaire kerngegevens

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2016-0000053361

(in miljarden euro)	2016
Inkomsten (belastingen en sociale premies)	248,9
Netto uitgaven onder het uitgavenkader	251,6
Rijksbegroting in enge zin	107,3
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid	77,1
Budgettair Kader Zorg	67,2
Overige netto uitgaven	5,2
Gasbaten	-2,1
Rentelasten	7,2
Zorgtoeslag	4,4
Overig	-4,3
Totale netto uitgaven	256,8
EMU-saldo centrale overheid	-7,9
EMU-saldo lokale overheden	-1,9
Feitelijk EMU-saldo	-9,8
Feitelijk EMU-saldo (in procenten bbp)	-1,4
EMU-schuld (miljarden euro)	451
EMU-schuld (in procenten bbp)	64,4
Bruto binnenlands product (bbp)	699